

NIEUWSBRIEF FLORON-FWT, NR. 20, NOVEMBER 1999

DISTRICT TWENTE e.o.

www.fwtwente.nl

REDACTIE: Otto Zijlstra (districtscoördinator FLORON). E-mail: ogzijlstra@zon-net.nl
Pieter Stolwijk (coördinator Floristische Werkgroep Twente). E-mail: fwt@fwtwente.nl
Jacques Bielen E-mail: jwbielen@xs4all.nl

Red. J.W. BIELEN & P.F. STOLWIJK	Inleverdag, p. 1
Red. O.G. ZIJLSTRA, P.F. STOLWIJK & J.W. BIELEN	Jaarverslag FLORON-FWT 1998, p.1
P.F. STOLWIJK, O.G. ZIJLSTRA & J.W. BIELEN	Lijst van waarnemers 1998, p.6
J.W. BIELEN	Bijzondere vondsten 1998, p.7
P.F. STOLWIJK	Excursieverslagen 1998, p.10
	Aspecten van de Twentse flora. Het Subcentreuroop district in Twente, p.12
	Straatliefdegras (<i>Eragrostis pilosa</i>) nu ook in wegbermen, p.15

Inleverdag 1999

Op zaterdag 27 november houden we weer onze jaarlijkse inleverdag in het Natuurmuseum te Enschede, M.H. Tromplaan 19. Jullie zijn welkom tussen 13.30 en 15.30 uur.

De waarnemers die hun streeplijsten nog niet aan Otto of Pieter hebben opgestuurd, kunnen deze dan inleveren. Bovendien wordt iedereen die interessant of ongedetermineerd materiaal heeft, in de gelegenheid gesteld dat te laten zien. Ook dia's van het veldseizoen 1998 worden op prijs gesteld.

Jaarverslag FLORON - FWT 1998

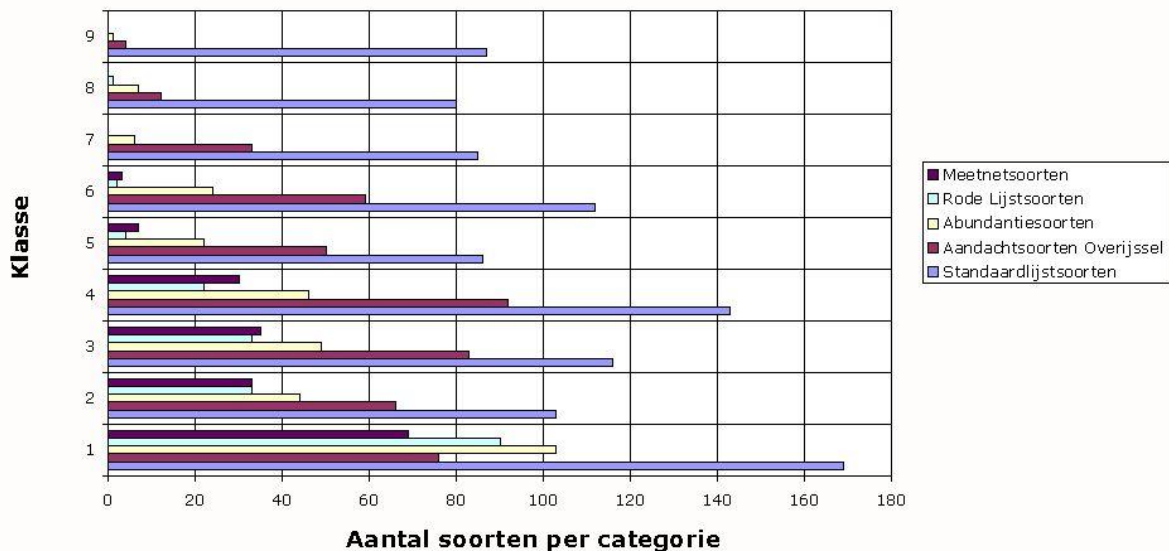
J.W. Bielen & P.F. Stolwijk

In 1998 zijn er twee bijeenkomsten in het Natuurmuseum te Enschede geweest: een seizoenstartmiddag en een inlevermiddag. Daarnaast heeft de Werkgroep een stand bemand bij de Open Dag van het Natuurmuseum. De contacten met de Provincie Overijssel, afdeling Landelijk Gebied en met vertegenwoordigers van de diverse terreinbeherende organisaties zijn weer zeer vruchtbaar geweest. Aan verschillende personen en instellingen zijn gegevens beschikbaar gesteld. Een lid van de werkgroep heeft een stagiair van Larenstein begeleid bij een onderzoek op Arboretum Poortbulten.

Het seizoen 1998

Het seizoen 1998 heeft een duidelijke teruggang te zien gegeven van het aantal waarnemingen, vergeleken met vorige jaren. Er zijn ruim 20.100 waarnemingen ingeleverd uit 467 km-hokken.

Frequentieclassen Twente Standaardlijst Nederlandse Flora 1996

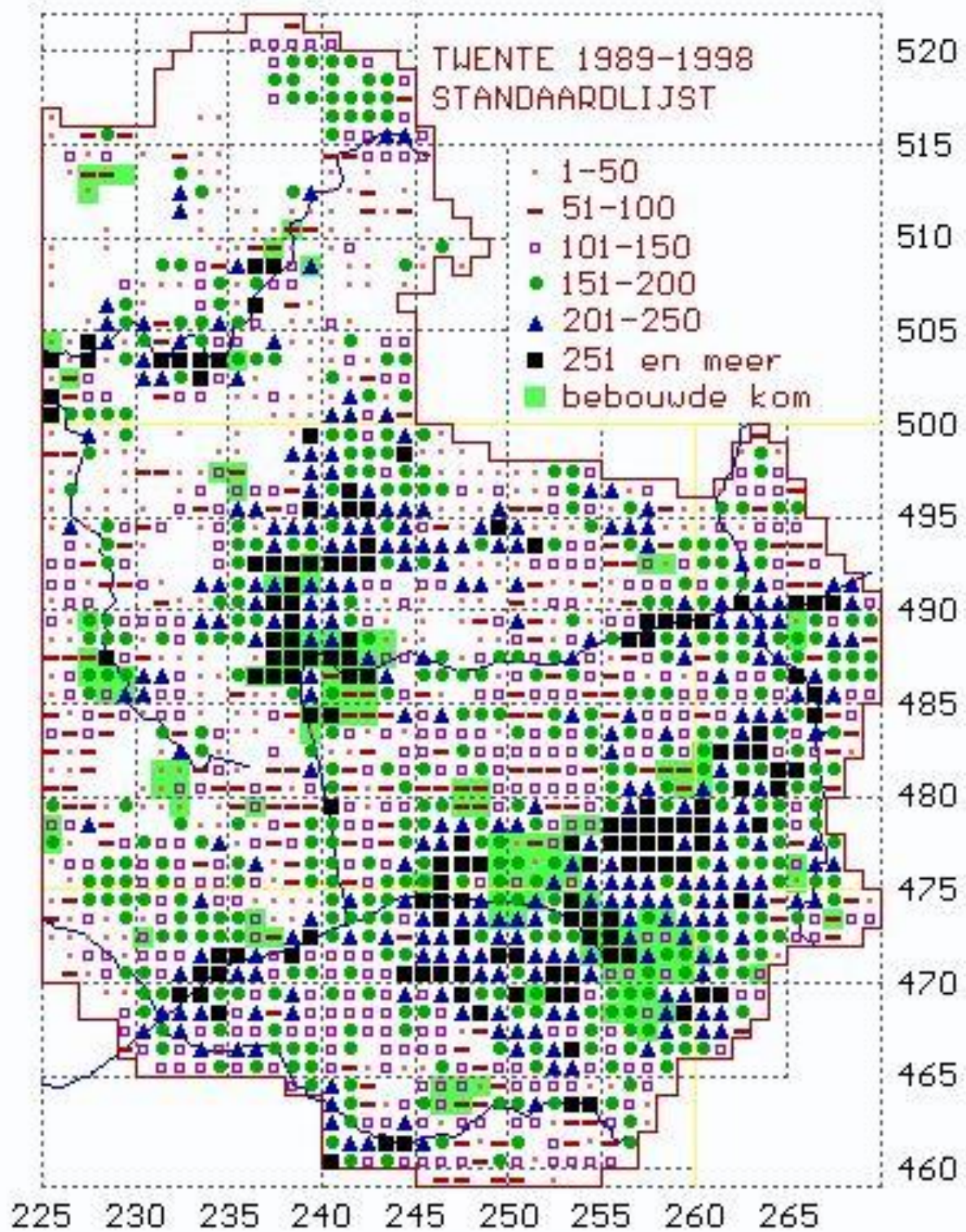
Na verwerking van de gegevens is de FKT (Frequentie Klassen Twente) aangepast op basis van de 1.183 km-hokken waarin nu meer dan honderd soorten van de Standaardlijst genoteerd zijn. De huidige verdeling van de diverse categorieën over de frequentieclassen is af te lezen uit bovenstaande grafiek.

Het Rode-Lijstproject 1998

In 1998 zijn er 283 waarnemingen gedaan van Rode Lijst-soorten. Van ongeveer de helft van dit aantal is een Rode lijst-formulier ontvangen. De score is daarmee lager dan in eerdere jaren, maar de verwachting is dat de inventarisatie door de provincie Overijssel weer zoals andere jaren een groot aantal formulieren oplevert. In totaal zijn er nu 1001 RL-formulieren in ons bestand aanwezig. Een klein aantal hiervan heeft overigens betrekking op bijzondere soorten die niet op de Rode Lijst staan.

Het bestand 1998

Toaal aantal waarnemingen	20.100
Aantal taxa Standaardlijst	729
Rode-Lijstsoorten	78
Bezochte km-hokken	467
Hoogste aantal Standaardlijst (225-501)	273
Hoogste aantal Rode-lijstsoorten (264-495)	15
In 1998 aan algemeen bestand toegevoegd	13.900
Netto resultaat 1998 in %	70

Kaart 1, per 31-12-1998

10 jaar FLORON

Het eerste FLORON-jaar was 1989. Dat houdt in dat we in 1998 ons tiende inventarisatiejaar voor FLORON hebben vol gemaakt, een jubileum waarbij een kleine terugblik past. Ook een aantal gegevens na 10 jaar onderzoek zijn de moeite waard. Wanneer we **kaart 1** bekijken, zien we dat er veel werk is verricht, maar ook is te zien dat er nog veel te doen is. We kunnen nog lang niet achteroverleunen. Er zijn nog veel hokken wit of bijna wit. Een probleem is dat dit meestal de minst interessante hokken zijn; ook liggen veel van deze hokken (te) ver van de woonplaats van actieve floristen. De volgende jaren zullen nodig zijn om een volledige inventarisatie tot stand te brengen, maar tegelijkertijd vraagt het Rode Lijstproject onze aandacht. Op zich is het precies bepalen van de populaties van zeldzame soorten uit beschermings- en beheersopzicht belangrijker dan het vullen van alle hokken met bijvoorbeeld Straatgras (*Poa annua*) en Grote brandnetel (*Urtica dioica*). Maar toch, uit het Totaalproject blijkt pas welke soorten zeldzaam zijn, welke soorten achteruitgaan en dus bescherming behoeven. Het Rode Lijstproject kan dus niet zonder het Totaalproject. Ook beginnen de in 1989 verzamelde gegevens van sommige soorten al aardig te verouderen in ons snel veranderende landschap. Het is dus de vraag of we in de toekomst opgaven uit 1989 nog voortdurend in onze kaartjes kunnen blijven tonen.

De volgende soorten, die we uit de periode 1977-1988 kenden, zijn in de FLORON-periode niet meer waargenomen:

- Moesdistel (*Cirsium oleraceum*)
- Rechte driehoeksvaren (*Gymnocarpium robertianum*)
- Rijstgras (*Leersia oryzoides*)
- Maretak (*Viscum album*)

In Nieuwsbrief FLORON - FWT 15: 8 (redactie, 1996) hebben we een lijst gepubliceerd van soorten die nieuw zijn voor Twente. Als aanvulling hierop de volgende lijst van nieuwe soorten¹ die naar onze mening deel (gaan) uitmaken van de Twentse flora².

- Franse amarant (*Amaranthus bouchonii*)
- *Amsinckia lycopsoides*³
- Kleinbloemige amsinckia (*Amsinckia menziesii*)
- Blauw guichelheil (*Anagallis arvensis* subsp. *foemina*)
- Fijne kervel (*Anthriscus caucalis*)
- Steenhoornbloem (*Cerastium pumilum*)
- Fijn hoornblad (*Ceratophyllum submersum*)
- Muurbloemmosterd (*Coicya monensis* subsp. *recurvata*)
- Gevlamde fijnstraal (*Conyza bonariensis*)
- Veldwarkruid (*Cuscuta campestris*)
- Duinreigersbek (*Erodium cicutarium* subsp. *dunense*)
- Zachte hennepnetel (*Galeopsis pubescens*)
- Stekelzaad (*Lappula squarrosa*)
- Kleine margriet (*Leucanthemum paludosum*)

¹ Enige Nederlandse namen toegevoegd of aangepast (Stolwijk, 2015)

² De nomenclatuur is deels verouderd (Stolwijk, 2015)

³ Wordt tegenwoordig tot *Amsinckia micrantha* [syn. *A. menziesii*] gerekend.

- Rechte rolklaver (*Lotus corniculatus* var. *sativus*)
- Stekende wolfsklauw (*Lycopodium annotinum*)
- Kruipkattenstaart (*Lythrum junceum*)
- Kleinbloemig kaasjeskruid (*Malva parviflora*)
- Sikkelklaver (*Medicago falcata*)
- Grote veenbes (*Oxycoccus macrocarpos*)
- Draadgiert (*Panicum capillare*)
- Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum*)
- Knolbeemdgras (*Poa bulbosa*)
- Baardgras (*Polypogon monspeliensis*)
- Behaarde boterbloem (*Ranunculus sardous*)
- Oostenrijkse kers (*Rorippa austriaca*)
- Grote vlotvaren (*Salvinia molesta*)
- Kleverige nachtschade (*Solanum sarachoides*)
- Driebloemige nachtschade (*Solanum triflorum*)
- Gerande schijnspurrie (*Spergularia media* subsp. *angustata*)
- Zomerandoorn (*Stachys annua*)
- Duinvogelmuur (*Stellaria pallida*)
- Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*)

Het algemeen bestand (1989-1998)

De volgende tabellen geven de stand van zaken weer. Zie ook de overzichtskaart (kaart 1).

Tabel 2 geeft weer hoever we met de inventarisatie van Twente zijn. De km-hokken met meer dan 200 soorten kunnen als goed geïnventariseerd beschouwd worden; km-hokken met minder dan 100 soorten zijn onvolledig onderzocht. Globaal kan gesteld worden dat van de helft van het aantal km-hokken voldoende gegevens zijn verzameld.

aantal km-hokken (totaal 1.922)	aantal waarnemingen
298	0
254	1-50
187	51-100
373	101-150
406	151-200
267	201-250
112	251-300
22	301-350
3	>350

Tabel 3 geeft de resultaten van 10 jaar FLORON.

Totaal aantal waarnemingen	330.000
Na aftrek van dubbele waarnemingen	231.700
Aantal taxa Standaardlijst	981
Rode-Lijstsoorten	185
Rode-Lijstsoorten waarvan formulier is ontvangen	134
Bezochte km-hokken	1.624
Hoogste aantal Standaardlijstsoorten (km-hok 238-487)	395
Hoogste aantal Rode-Lijstsoorten (km-hok 244-469; 256-485)	22

In **tabel 4** wordt aandacht gegeven aan soorten die in de Nieuwsbrief anders nooit aan bod komen.

De 10 algemeenste soorten uit de FLORON-periode (1989-1998)	Aantal km-hokken
Grote brandnetel (<i>Urtica dioica</i>)	1.391
Gewone paardenbloem (<i>Taraxacum officinale</i>)	1.380
Vogelmuur (<i>Stellaria media</i>)	1.373
Grote weegbree (<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>)	1.358
Kruipende boterbloem (<i>Ranunculus repens</i>)	1.355
Straatgras (<i>Poa annua</i>)	1.354
Ridderzuring (<i>Rumex obtusifolius</i>)	1.350
Gewoon duizendblad (<i>Achillea millefolium</i>)	1.343
Zomereik (<i>Quercus robur</i>)	1.335
Pitrus (<i>Juncus effusus</i>)	1.331

Lijst van waarnemers 1998

Mevr. C.G. Abbink-Meijerink, Vriezenveen
 J.H. Alferink, Nijverdal
 Mevr. E. Arends-Kaindl, Coevorden
 Mevr. R. de Baas, Hengelo
 J.W. Bielen, Oldenzaal
 W. Boersma, Delden
 G.H. Brinkmans, Markelo
 Mevr. M. C. Creveld (Prov. Overijssel), Zwolle
 G. Euverman, Vriezenveensewijk
 M. Donderwinkel, Hengelo
 F. Eysink, Agelo
 Floristische Werkgroep Twente, Enschede
 J. Groot, Noord-Scharwoude
 J. J. Hofstra, Hengelo
 G. Jager, Hengelo

N. Jeurink, Kampen
 J. Kers, Losser
 J.J. Kleuver, Dalfsen
 Mevr. H.W. Ludwig-Meijers, Hengelo
 A.J.H. Meutstege, Goor
 G. Meutstege, Diepenheim
 H. Roelofs, Holten
 J. Schunselaar, Enschede
 P.H.L. Spee, Enschede
 H. Stoltenkamp e.a., Denekamp
 P.F. Stolwijk, Enschede
 W. Tamis, Lisse
 P. Vogelzang, Westerhaar
 Mevr. J. Vosman-Selker, Markelo
 E.J. Weeda, Zwolle
 O.G. Zijlstra, Enschede
 J.H. Zwienenberg, Hengelo

Losse waarnemingen van O. de Bruin, Hengelo; B. Hegeman, De Lutte; G. Boedeltje, Lochem.

Alle waarnemers hartelijk dank.

Bijzondere vondsten 1998

O.G. Zijlstra, P.F. Stolwijk & J.W. Bielen

- Franse amarant (*Amaranthus bouchonii*)
Wierden, Lageveld (236-489), aan maïsakker; berm Rijksweg (239-494). (Opg. Mevr. C.G. Abbink-Meijerink). Enschede (255-471), graanoverslag Sesam (Opg. O.G. Zijlstra). (DIRKSE e.a. 1998).
- Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*)
Jonge exemplaren in vochtige muur te Enschede (257-473), waar al eerder (1994) Steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*) was gevonden; ook Muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*), Gewone eikvaren (*Polypodium vulgare*) en Smalle stekelvaren (*Dryopteris carthusiana*) bleken zich hier inmiddels gevestigd te hebben. Voor Twentse omstandigheden een rijke varenvegetatie op een muur. (Opg. P.F. Stolwijk). Muur van de RK-kerk in Losser (265-476). (Opg. J. Kers). Waarschijnlijk zijn er nu weer 4 vindplaatsen van Tongvaren in Twente.
- Trilgras (*Briza media*)
In een terrein van Natuurmonumenten (255-494). De vierde populatie in Twente. (Opg. J.W. Bielen).
- Ronde zegge (*Carex diandra*): In een terrein van Natuurmonumenten (255-494). Naast de groeiplaatsen in het Vechtgebied en die van de Lemselermaten is dit de derde populatie in Twente. (Opg. J. J. Hofstra).
- Blonde zegge (*Carex hostiana*) Rode Lijst 2
In de Duivelshof, een reservaat van Natuurmonumenten (263-478). Zesde vondst FLORON - FWT. Teruggekeerd na het openkappen en afplaggen van dichtgegroeide heide; meer dan 200 planten. Samen met Zeegroene, Bleke, Blauwe en Dwergzegge (*Carex flacca*, *pallescens*, *panicea* en *oederi* subsp. *oederi*). (Opg. J.W. Bielen).
- Draadgentiaan (*Cicendia filiformis*) Rode Lijst 1
Brecklenkampscheveld (264-495; 264-496). Grootscheepse herstelmaatregelen in dit natuurterrein hebben geleid tot een explosie van bijzondere soorten (zie ook verderop bij Moerassmele, Wijdbloeiende rus en Ongelijkbladig fonteinkruid). Van Draadgentiaan werden zo'n 250 exemplaren geteld. Ze is sinds 1989 bekend van 12 km-hokken. (Opg. J.W. Bielen & O.G. Zijlstra).
- Alpenheksenkruid (*Circaea alpina*) Rode Lijst 4
Op de van oudsher bekende groeiplaats in een terrein van Natuurmonumenten, maar nog niet eerder in ons bestand opgenomen. (255-494). (Opg. J.W. Bielen, P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra).

- Moerassmele (*Deschampsia setacea*) Rode Lijst 1

Dankzij beheersmaatregelen weer opgedoken in het Brecklenkampscheveld, een terrein van het Landschap Overijssel (264-496) langs vergraven ven in het noordelijke deel van het reservaat; dertien pollen. Twente was vroeger een bolwerk van deze soort, die hier echter nu van nog slechts 5 vindplaatsen bekend is. (Opg. J.W. Bielen & O.G. Zijlstra).

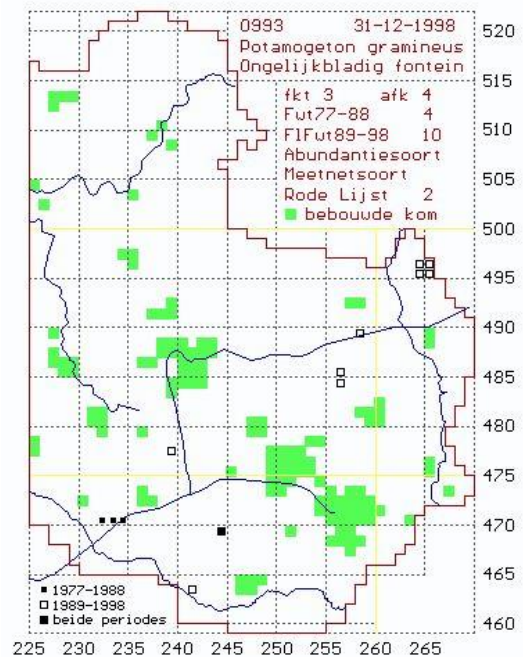

Echinochloa frumentacea

- *Echinochloa frumentacea* (ROXB.) LINK. [syn. *E. edulis* HITCHC.]
Ten zuiden van Ommen (225-501, De Kiekebelt), aan akkerrand. Eerder (1987) adventief gevonden in Enschede (255-472). Verschilt van Hannepoot (*Echinochloa crus-galli*) door de samengetrokken bloeiwijze, de altijd ongenaalde, bleke lemma's en de bij rijpheid niet afvallende aartjes. (Opg. P. Vogelzang).

- Moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*) Rode Lijst 3
In een reservaat van het Landschap Overijssel (255-496). Een merkwaardige vondst, omdat deze soort in dit zeer goed onderzochte terrein, voor zover wij weten, niet eerder is aangetroffen. (Opg. J.W. Bielen & O.G. Zijlstra).
- Zachte hennepnetel (*Galeopsis pubescens*) Rode Lijst 1. EERSTE VONDST TWENTE
Bij de Hooijdijk (257-495), akkerrand aan houtwal. (Opg. G. Euverman). Vriezenveen, rand kerkhof (239-492), aan houtwal. (239-492). Deze groeiplaats wordt bedreigd door nieuwbouw. (Opg. Mevr. C.G. Abbink-Meijerink). Op beide groeiplaatsen met Valse kamille (*Anthemis arvensis*).
- Behaard breukkruid (*Herniaria hirsuta*)
Langs de A1 bij Rijssen (232-477), meer dan 10 planten. Een keer eerder (1988) in Twente gevonden, langs de Hengelosestraat in Enschede (255-472). (Opg. FWT).
- Veldrus x Zomprus (*Juncus x surrejanus*)
Witte Veen, langs basisbiotoop (256-462). (Opg. P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra). Buurserzand, natuurontwikkelingsterrein (252-465). (Opg. J.W. Bielen & P.F. Stolwijk). Intermediair in bloemkenmerken, de doosvruchten steriel en strokleurig, niet donker uitkleurend. Kan in habitus sterk lijken op Alpenrus (*Juncus alpinoarticulatus* subsp. *alpinoarticulatus*), waarmee deze plant weleens is verward.

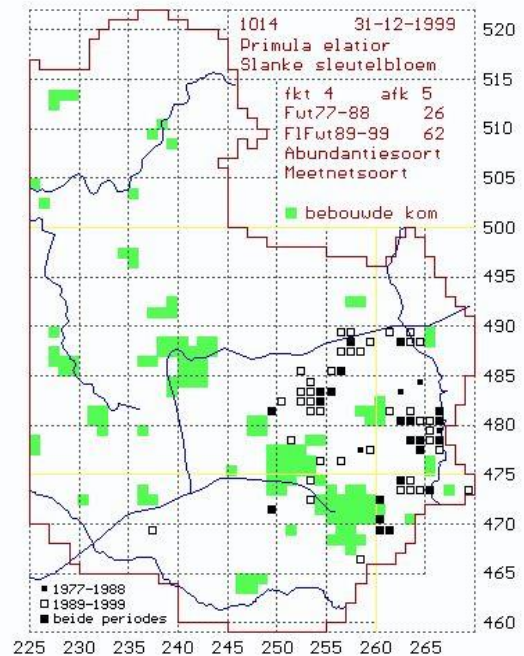
- **Wijdbloeiende rus (*Juncus tenageia*) Rode Lijst 2**
Brecklenkampscheveld (264-495; 264-496; 265-496), massaal versche-
nen na afgraven. (Opg. J.W. Bielen & O.G. Zijlstra). Sluitersveld bij Boe-
kelo (249-470) in natuurontwikkelingsterrein, ca. 70 planten. (Opg. O.G.
Zijlstra).
- **Stekende wolfsklauw (*Lycopodium annotinum*) Rode Lijst 4**
In een aanplant van Grove den (*Pinus sylvestris*) op particulier terrein
(267-485). Tweede vondst in Twente. (Opg. J.W. Bielen & O. de Bruin).
- **Teer vederkruid (*Myriophyllum alterniflorum*) Rode Lijst 2**
Vijfde vondst FLORON - FWT. Samen met Pilvaren (*Pilularia globulifera*) in
slenk in SBB-reservaat Stroothuizen (268-488). (Opg. F. Eysink)
- **Vetblad (*Pinguicula vulgaris*) Rode Lijst 1**
Zesde vondst FLORON - FWT. Aan de
rand van het natuurontwikkelingster-
rein "Groener", grenzend aan
Stroothuizen (268-487). Een bloei-
ende plant en enkele kiemplanten.
(Opg. G. Euverman).
- **Ongelijkbladig fonteinkruid (*Pota-
mogeton gramineus*) Rode Lijst 3**
Brecklenkampscheveld (264-495;
264-496; 265-495; 265-496). Enkele
honderden planten in hersteld ven,
waarvan het centrum toevalligerwijs
op het snijpunt van vier km-hokken
ligt. (Opg. J.W. Bielen, J.G. ten Hoo-
pen, P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra).
Poeltje in Kloppersblok (258-489).
(Opg. F. Eysink).

Kaart 2

- **Klein wintergroen (*Pyrola minor*) Rode Lijst 3**
Onder beuken in Haagse Bos, gemeente Enschede (261-477). Onder beu-
ken in Arboretum Poortbulten (264-481). (Opg. P.F. Stolwijk)
- Kaart 3**
- **Bergroos (*Rosa glauca*)**
In bakstenen talud van viaduct over de A1 bij Rijssen (232-477). (Opg.
FWT). (STOLWIJK 1998).
 - **Sierlijke vetmuur (*Sagina nodosa*) Rode Lijst 3**
Tweede vondst FLORON - FWT. Aan de rand van een slenk in Stroothuizen
(268-488). (Opg. F. Eysink).

- Klein glidkruid (*Scutellaria minor*): Rode Lijst 2. Ca. 150 planten op afgesloten bospad in de Duivelshof (264-479). Zesde vondst FLORON - FWT. (Opg. B. Hegeman). Verder alleen bekend van de Lonnekerberg.
- Wilde sorgo (*Sorghum halepense*) Tweede vondst FLORON - FWT. In perkje in Enschede (256-473). (Opg. O.G. Zijlstra).
- Moerasvaren (*Thelypteris palustris*) In terrein van Natuurmonumenten (255-494). (Opg. J.W. Bielen, P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra; J.J. Hofstra). In terrein van SBB (268-487). (Opg. Mevr. C.G. Abbink-Meijerink). Vierde en vijfde vondst FLORON - FWT.

Kaart 3

- Blauwe x Rode bosbes (*Vaccinium x intermedium*) Noetselerberg, langs zandpad (277-483). (Opg. J.H. Alferink). In reservaat van Landschap Overijssel (254-497) in heide, tussen de stamouders. (Opg. Mevr. C.G. Abbink-Meijerink). Eerder gevonden aan het Kanaal Almelo-Nordhorn ([ZIJLSTRA 1992](#)). De bastaard komt wellicht vaker voor, maar valt 's zomers tussen de andere bosbessen nauwelijks op. 's Winters, wanneer Blauwe bosbes zijn blaadjes heeft verloren, is de trefkans vele malen groter; evenals Rode bosbes heeft de bastaard wintergroene blaadjes.
- Eekhoorngras (*Vulpia bromoides*) Rode Lijst 3 Natuurontwikkelingssterrein "Groener" bij Denekamp (268-487). Verder alleen bekend van het stationsemplacement Wierden. (Opg. F. Eysink).

Literatuur

- DIRKSE, G.M., R. BARENDSE & C.G. ABBINK-MEIJERINK (1998). *Amaranthus bouchonii* THELL. (Franse amarant) en *A. hybridus* L. (Groene amarant) in Nederland. *Gorteria* 24: 69-80.
- STOLWIJK, P.F. (1998). Bergroos (*Rosa glauca*) in Twente. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 19](#): 10-11.
- ZIJLSTRA, O.G. (1992). Uit het AA-project. De verspreiding van Bosbessen (*Vaccinium*) in Twente. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 6](#): 9-10.

Excursieverslagen FLORON-FWT 1998

P.F. Stolwijk, O.G. Zijlstra & J.W. Bielen

VASSE, 9 mei 1998; 10 deelnemers.

Het kleinschalige landschap ten noorden van Vasse was het eerste excursiedoel in 1998. We bezochten zes kilometerhokken; in totaal werden ruim 600 streepjes gezet. Km-hok 252-495 (Westerhoek) leverde onder meer het in Twente zeldzame Klein kaasjeskruid (*Malva neglecta*), Hoenderbeet (*Lamium amplexicaule*) en de hier vrij algemene Zwarte toorts (*Verbascum nigrum*) op. Deze soort vonden we ook in de bermen in 252-496 (Mader) en 253-495 (Vasse Noord). In laatstgenoemde km-hok verder onder meer Kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*), Hemelsleutel (*Sedum telephium*) en Liggend hertshooi (*Hypericum humifusum*). De leukste vondst in hok 253-496 (Molen Bels) was die van enkele planten Paarbladig goudveil (*Chrysosplenium oppositifolium*) langs de Mosbeek. In de smalle bosstrook met hier en daar Zomerlinde (*Tilia platyphyllos*) zagen we ook nog Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*). Een bezoek aan een brongraslandje in 254-497 (Galgenberg) tenslotte bleek zeer de moeite waard. Als bijzondere soorten noteerden we hier nog Groot bronkruid (*Montia fontana* subsp. *fontana*), Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*), meer dan 150 planten; voorts nog Waterkruiskruid (*Senecio aquaticus*), Moerasviooltje (*Viola palustris*) en de bastaard van Scherpe en Zwarte zegge (*Carex x elytroides*).

ALBERGEN, 4 juli 1998; 13 deelnemers.

Ten zuiden van het Kanaal Almelo-Nordhorn werden 3 kilometer-hokken bezocht. In 246-486 (Vossenveldweg) werden de meeste soorten genoteerd: 165. De bermen leverden onder meer Hazenpootje (*Trifolium arvense*), Wilde bertram (*Achillea ptarmica*), Oranje havikskruid (*Hieracium aurantiacum*) en Kruipganzerik (*Potentilla anglica*) op. Langs het Kanaal Almelo-Nordhorn vonden we Grote ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*) en aan het fietspad Langbaardgras (*Vulpia myuros*). Km-hok 245-487 (Pooksbelten), waar we al 209 soorten kenden, werd terloops bekeken. 84 soorten werden genoteerd, waarvan er 9 nieuw waren. Het laatste blok 245-486 (Brandrietsweg) bracht slechts 158 soorten. Het vermelden waard waren hier Kleine leeuwenklauw (*Aphanes inexpectata*), Snavelzegge (*Carex rostrata*), Dicht havikskruid (*Hieracium vulgatum*) en Wateraardbei (*Potentilla palustris*).

RIJSSEN, 5 september 1998; 10 deelnemers. Op deze herfstige dag werden twee km-hokken bezocht in de Hoch, een gebied met veel dennenbos op droge zandgrond, ten zuiden van de A1 bij Rijssen. In km-hok 232-477 vonden we 128 soorten, waaronder massaal Tandjesgras (*Danthonia decumbens*) en Jeneverbes (*Juniperus communis*); verder zagen we Bosaardbei (*Fragaria vesca*), Stekelbrem (*Genista anglica*), Bosdroogbloem (*Gnaphalium sylvaticum*). Op aanwijzing van Henri Ludwig konden we een groeiplaats van Grote wolfsklauw (*Lycopodium clavatum*) vinden. Aan de rand van de A1 stond behalve het onvermijdelijke Deens lepelblad (*Cochlearia danica*) en Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) ook Behaard breukkruid (*Herniaria hirsuta*), de tweede vondst in Twente; en in het talud van een viaduct Bergroos (*Rosa glauca*).

In km-hok 233-477 streepten we slechts 107 soorten. Zwarte toorts (*Verbascum nigrum*), Moerasbeemdgras (*Poa palustris*) en Liggend hertshooi (*Hypericum humifusum*) waren hier de aardigste soorten.

Aspecten van de Twentse flora

Het Subcentreuroop district in Twente

J.W. Bielen

Het FLORON-district Twente e.o. is gelegen in vier floradistricten: Het Subcentreuroop (S), het Gelders (G), het Drents (Dr) en het Fluviaal (F) district (VAN DER MEIJDEN 1996). Voorts zijn er nog de Urbane gebieden van Enschede-Hengelo en Almelo, die buiten deze indeling vallen. Het Subcentreuroop district ligt globaal in het oosten en zuiden van Twente. Het Vechtdal rekt men tot het Fluviaal district, terwijl ten noorden daarvan het Drents district begint. Overig Twente behoort tot het Gelders district. De grens tussen dit district en het Subcentreuroop heeft men ongeveer langs de lijn van Tubbergen naar Diepenheim gesitueerd. In het door de mens in de laatste eeuw in toenemende mate genivelleerde landschap worden de scheidingslijnen tussen de districten, zo ze al scherp waren, echter steeds vager.

Het Fluviaal district en zeker het Subcentreuroop worden in Twente wellicht nog het best door een aantal karakteristieke plantensoorten gekenmerkt. De twee overige districten onderscheiden zich dan door ontbreken van deze soorten. Bij het interpreteren van onze kaartjes moeten we er ook rekening mee houden dat niet heel Twente even goed is onderzocht. De grens van het vrij goed vlakdekend onderzochte deel en het onvoldoende geïnventariseerde gebied valt deels samen met de grens tussen het Gelders en het Subcentreuroop district.

Hieronder bespreken we een aantal soorten die in Twente karakteristiek zijn voor het Subcentreuroop district, waarbij we tevens weer een aantal verspreidingskaartjes tonen. Daarbij ligt het accent op het oostelijke deel van Twente dat ook het meest Subcentreuroop karakter heeft. Er zijn een aantal soorten die hier het zwaartepunt van hun Twentse verspreiding bezitten.

Van de volgende soorten die uitsluitend bekend zijn van Noordoost Twente werd door ons reeds een verspreidingskaartje gepubliceerd ([BIELEN 1993](#)).

Schedegeelster (*Gagea spathacea*) is kenmerkend voor het Drents district en het Twentse deel van het Subcentreuroop, maar komt niet in het Twentse deel van het Drents district voor.

Verspreidbladig goudveil (*Chrysosplenium alternifolium*) komt evenals de Schedegeelster in het Drents district voor, maar niet in het Twentse deel daarvan; wel in het Twentse deel van het Subcentreuroop en bovendien in Zuid-Limburg.

Paarbladig goudveil (*Chrysosplenium oppositifolium*) ontbreekt geheel in het Drents district en is kenmerkend voor het Subcentreuroop en Zuid-Limburg. De soort is in Twente uitsluitend in het noordoosten te vinden.

Bosgeelster (*Gagea lutea*) komt vooral voor in het Dinkeldal, dat ook tot het Subcentreuroop district wordt gerekend.

De soort is karakteristiek voor het noordelijk deel van Drents district. (Kaart bij [STOLWIJK 1995](#)).

Donkersporig bosviooltje (*Viola reichenbachiana*) is kenmerkend voor het Subcentreuroop en het Zuid-Limburgs district. In Twente dus ook uitsluitend in het Subcentreuroop, met een zwaar accent op het oostelijke deel (**kaart 8**). Zij ontbreekt op de stuwwal van Ootmarsum. Op de Oldenzaalse stuwwal zijn ons enkele zeer grote populaties van honderden planten bekend. In de Atlas (VAN DER MEIJDEN & al. 1989) wordt een kaartje van deze soort nog in combinatie met Bleeksporig bosviooltje (*Viola riviniana*) gegeven vanwege de taxonomische problemen die sommige floristen toen hadden met deze soort. In de omgeving van genoemde grote populaties vonden we in het voorjaar van 1999 ook nog *V. x bavarica*, de bastaard van Donkersporig en Bleeksporig bosviooltje (RICH & JERMY 1998). Mogelijk treedt deze bastaard meer op en is een deel van de taxonomische problemen op het bestaan daarvan terug te voeren.

Ter vergelijking tonen we ook het verspreidingskaartje van Bleeksporig bosviooltje (**kaart 9**). Dit is een soort van het hele Pleistoceen, maar komt in Twente toch vooral in het Subcentreurope deel voor. Dit kaartje geeft ook aardig de grens tussen Subcentreuroop en Gelders district weer.

Bosereprijs (*Veronica montana*) komen we in Twente hoofdzakelijk tegen op of bij de oostelijke stuwwal, maar ook hier en daar in een zone ten westen van Hengelo en Enschede. Ook zij ontbreekt op de stuwwal van Ootmarsum (**kaart 7**).

Boswederik (*Lysimachia nemorum*) is kenmerkend voor het Subcentreuroop en Zuid-Limburg en komen we ook vooral op de Oldenzaalse stuwwal tegen, daarnaast ook op enige plaatsen elders in Twente, bijvoorbeeld op de Ootmarsumse stuwwal en in de omgeving van het Kanaal Almelo-Nordhorn. Het hele areaal van deze Europese soort komt sterk overeen met dat van Bosereprijs (**kaart 4**).

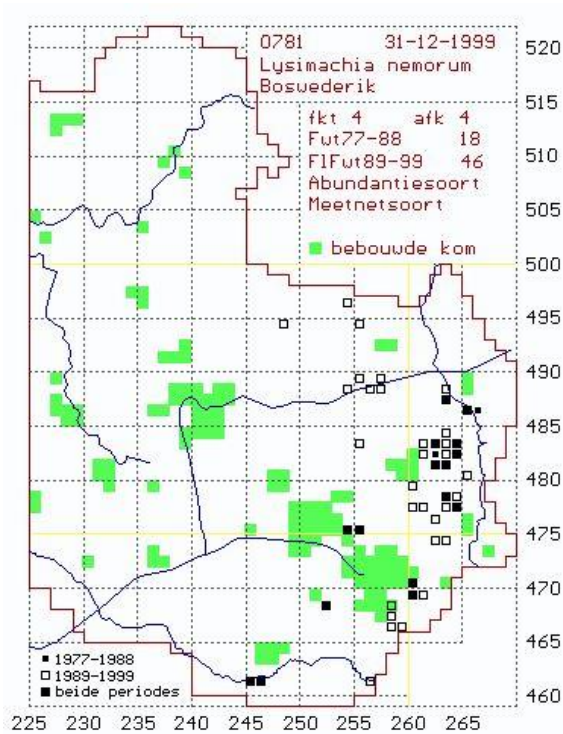
Van Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*) loopt de grens van het areaal dwars door Twente (MEUSEL 1978). Een soort dus die we moeten koesteren in deze streken. Helaas verdwijnen er nog steeds groeiplaatsen en die er blijven, worden armer aan planten (**kaart 5**). Daarom noteren we vindplaatsen van deze soort, die (nog) niet op de Rode Lijst staat, toch op de Rode Lijstformulieren.

Guldenboterbloem (*Ranunculus auricomus*) komt in Twente uitsluitend in het Subcentreuroop voor (**kaart 6**). Het verspreidingspatroon lijkt sterk op dat van Slanke sleutelbloem. Aan de rand van Ootmarsum ligt de enige ons bekende groeiplaats van deze soort op de stuwwal van Ootmarsum.

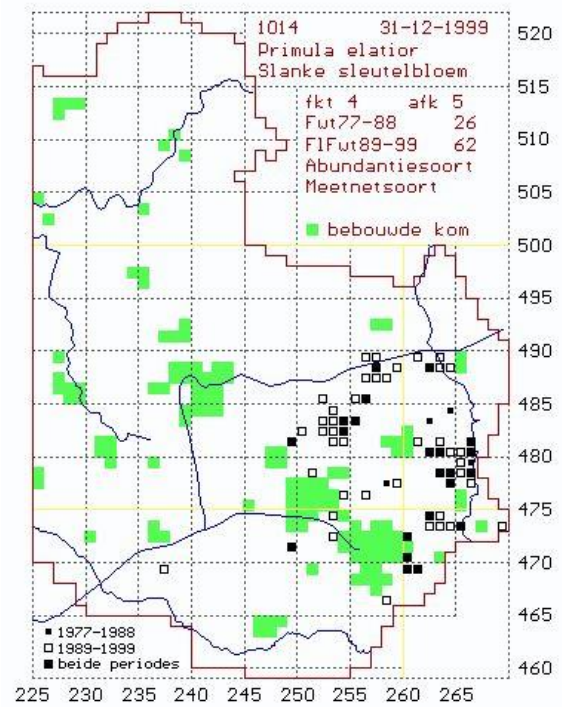
Ook van Welriekende agrimonie (*Agrimonia procera*) werd al een kaartje gepubliceerd (ZIJLSTRA & STOLWIJK 1998). Hoewel veel zeldzamer vertoont het verspreidingspatroon van deze soort enige gelijkenis met dat van Slanke sleutelbloem.

Literatuur

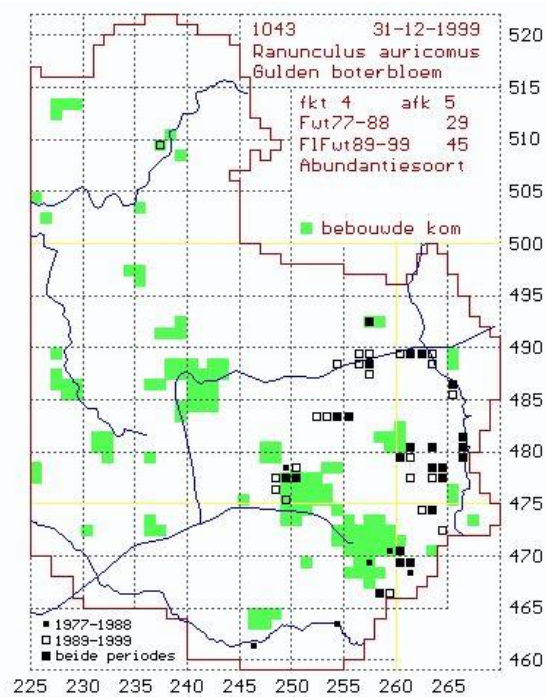
- BIELEN, J.W. (1993). Aspecten van de Twentse Flora. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 9](#): 12.
- MEIJDEN, R. VAN DER (1996). Heukels' Flora van Nederland. Ed. 22, p.22.
- MEIJDEN, R. VAN DER, C.L. PLATE & E.J. WEEDA (1989). Atlas van de Nederlandse flora 3: 173.
- MEUSEL, H. & al. (1978). Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäische flora. II Kartenteil, p.336c.
- RICH, T.C.G. & A.C. JERMY (1998). Plant crib, p.111.
- STOLWIJK, P.F. (1995). Een nieuwe vindplaats van Bosgeelster (*Gagea lutea*). [Nieuwsbrief FLORON - FWT 13](#): 20.

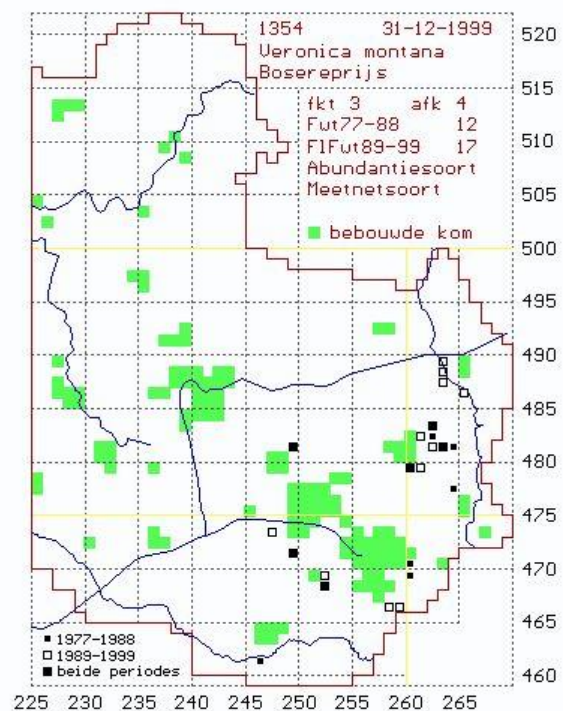
Kaart 4

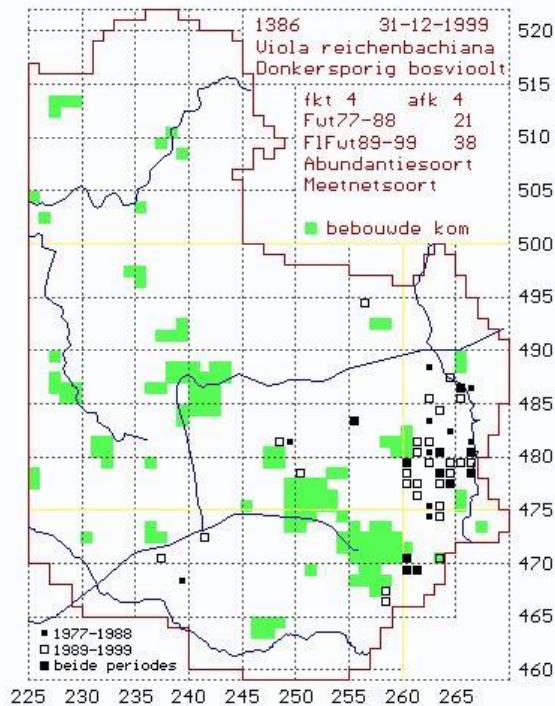
Kaart 5

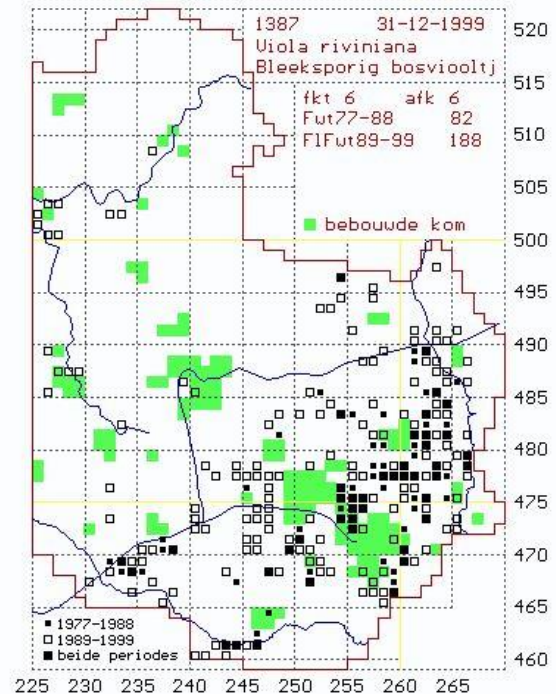
Kaart 6

Kaart 7

Kaart 8

Kaart9

Straatliefdegras (*Eragrostis pilosa*) nu ook in wegbermen

P.F. Stolwijk

Straatliefdegras (*Eragrostis pilosa*) heeft de urbane gebieden in Twente al enige tijd volledig veroverd. (STOLWIJK 1992).

De soort komt nu echter in toenemende mate ook voor in het buitengebied. In 1997 vond ik de soort al veelvuldig in Stokhem, gemeente Markelo. Daar, in het buitengebied, stond zij zoals gebruikelijk massaal tussen de klinkers van de bestrating. Ook is de soort al lang bekend van plantsoenen en perkjes waar zij een opgaande habitus vertoont. Verder zien we haar (steeds vaker) op braakliggend terrein op plaatsen waar water stagneert op verslechte grond en incidenteel op inritten bij boerenerven.

Maar dit jaar voor het eerst zie ik Straatliefdegras massaal aan wegen, in een strook van ongeveer 20-50 centimeter langs de verharding. In deze strook plachten we vaak Stomp kweldergras (*Puccinellia distans* subsp. *distans*) te vinden, een soort die op het ogenblik aanzienlijk minder wordt aangetroffen dan vroeger. Straatliefdegras daarentegen lijkt zich hier goed thuis te voelen en kan bijvoorbeeld in dit biotoop gevonden worden over aanzienlijke afstanden aan de Weerseloseweg en de Zuiderval in Enschede.

Literatuur

STOLWIJK, P.F. (1992). Liefdegras (*Eragrostis*) in Twente. [Nieuwsbrief FLORON - FWT 7](#): 10-11.